

POLICJA

Vademecum

DLA POLICJANTÓW SŁUŻBY PREWENCYJNEJ
WYBRANE ZAGADNIENIA

**ZACHOWAJ
TRZEŹWY
UMYSŁ®**

WSTĘP

Przekazujemy Państwu publikację pt. „*Vademecum dla policjantów służby prewencyjnej. Wybrane zagadnienia*”. Zawarte w nim treści dotyczą problematyki nieletnich, zjawisk patologii społecznej, tj. narkomanii i alkoholizmu, a także przemocy w rodzinie. Zostały one opracowane w Biurze Prewencji KGP wg stanu prawnego na dzień 28 lutego 2013 r.

Celem publikacji jest przekazanie praktycznych informacji na temat wymienionych wyżej zagadnień, regulujących je przepisów prawnych policjantom realizującym na co dzień zadania służbowe związane z nieletnimi, przemocą w rodzinie oraz zapobieganiem patologii społecznej. Została ona przygotowana w ramach ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej *Zachowaj Trzeźwy Umysł®*. Jej pomysłodawcą i głównym realizatorem jest Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych w Poznaniu.

Głównymi ideami kampanii jest propagowanie wśród młodych ludzi trzeźwości, bezpiecznego i twórczego stylu życia oraz sportu jako alternatywy wobec sięgania po używki – alkohol, narkotyki, tytoń. Ponadto, popierane są w niej zachowania przeciwdziałające wszelkim przejawom przemocy, w tym przemocy w rodzinie.

Adresatami podejmowanych w ramach kampanii działań są dzieci ze szkół podstawowych, młodzież gimnazjalna, ponadgimnazjalna, rodzice, nauczyciele, a także kierowcy oraz sprzedawcy napojów alkoholowych. Istotnymi dla Policji partnerami kampanii, z punktu widzenia działań na rzecz bezpieczeństwa lokalnego, są samorządy. Co roku w kampanię włącza się ich ponad tysiąc.

Wyrażamy przekonanie, że zawarte w niniejszej publikacji treści okażą się pomocne w codziennej służbie na rzecz społeczeństwa, w tym w podejmowanych działaniach profilaktycznych.

Autorzy

SPIS TREŚCI

PROBLEMATYKA NIELETNICH/MAŁOLETNIICH

I.1. Podstawowe regulacje prawne	5
I.2. Podstawowe pojęcia.....	5
I.3. Zadania Policji w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich	8
I.4. Metody i formy wykonywania zadań przez policjantów służby prewencyjnej w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich	9
I.5. Ujawnienie nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji	12
I.6. Zatrzymanie nieletniego.....	13
I.7. Poszukiwania osoby zaginionej.....	14
I.8. Poszukiwania opiekuncze.....	18
I.9. Przesłuchanie nieletniego/małoletniego.....	18

PATOLOGIE SPOŁECZNE – ALKOHOLIZM

II.1. Podstawowe regulacje prawne	19
II.2. Podstawowe pojęcia	19
II.3. Obrót napojami alkoholowymi	20
II.4. Wybrane przepisy karne z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	23
II.5. Nietrzeźwość w miejscu pracy	25
II.6. Postępowanie z osobami w stanie nietrzeźwości.....	27
II.7. Leczenie odwykowe	30

PATOLOGIE SPOŁECZNE – NARKOMANIA

III.1. Podstawowe regulacje prawne.....	32
III.2. Podstawowe pojęcia.....	32
III.3. Odpowiedzialność karna.....	36

PRZEMOC W RODZINIE

IV.1. Podstawowe regulacje prawne.....	40
IV.2. Podstawowe pojęcia.....	41
IV.3. Fazy przemocy w rodzinie	42
IV.4. Interwencja w związku z przemocą w rodzinie.....	43
IV.5. Postępowanie wobec sprawcy przemocy w rodzinie naruszającego porządek prawny w okresie próby.....	49
IV.6. Teczka zagadnieniowa „Przemoc w rodzinie”	51

I

PROBLEMATYKA NIELETNICH/ MAŁOLETNICH

I.1. Podstawowe regulacje prawne

- *Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178), zwana dalej „upn”;
- *Zarządzenie nr 1619 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich* (Dz. Urz. KGP nr 11, poz. 64) zwane dalej „zarządzeniem”;
- *Zarządzenie nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich* (Dz. Urz. KGP poz. 29).

I.2. Podstawowe pojęcia

Poprzez *małoletniego* należy rozumieć osoby przed ukończeniem lat 18, które nie zawarły małżeństwa przed ukończeniem tego wieku i nie mają pełnej zdolności do czynności prawnych. Mówimy o nich w kontekście pokrzywdzonego, świadka, zaginione go oraz podejmowanych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom występującym wśród małoletnich.

Nieletnim, (zgodnie z art. 1 upn) **jest osoba:**

- a) która nie ukończyła lat 18 (w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji),
- b) która ukończyła lat 13, a nie ukończyła lat 17 (w zakresie postępowania o czyny karalne),
- c) która nie ukończyła lat 21 (w zakresie wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych).

Nieletni, co do zasady, ponosi odpowiedzialność prawną przed sądem rodzinnym. Dopuszczone jest rozstrzyganie spraw nieletnich przed sądem karnym w szczególnym przypadku, tj. wymienionym w **art. 10 kodeksu karnego** (art. 10 § 2 kk – „Nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuszcza się czynu zabronionego określonego w art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz w art. 280, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne”), a także, gdy nieletni popełnił czyn zagrożony karą wraz z osobą dorosłą, gdy łączne rozpatrywanie sprawy jest konieczne, oraz gdy wszczęto postępowanie po ukończeniu 18 roku życia przez nieletniego.

Przez **demoralizację** (art. 4 § 1 upn) należy rozumieć stan lub proces polegający na przejawianiu przez nieletniego negatywnych społecznie zachowań, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych.

Czyn karalny (art.1 § 2 pkt 2 upn) to czyn zabroniony przez ustawę jako:

- a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo
- b) wykroczenie określone w kodeksie wykroczeń:
 - art. 51 (zakłócanie porządku publicznego);

- art. 69 (niszczenie i uszkodzanie znaków umieszczanych przez organ państwowy);
- art. 74 (uszkodzanie znaków lub urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwu);
- art. 76 (rzucanie kamieniami w pojazd będący w ruchu);
- art. 85 (samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych);
- art. 87 (prowadzenie pojazdów przez osobę będącą po użyciu alkoholu);
- art. 119 (kradzież lub przywłaszczenie mienia, którego wartość nie przekracza 250 zł);
- art. 122 (paserstwo mienia, którego wartość nie przekracza 250 zł);
- art. 124 (niszczenie lub uszkodzanie mienia, jeżeli wartość szkody nie przekracza 250 zł);
- art. 134 (spekulacja biletami wstępu);
- art. 143 (utrudnianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego).

Każdy, kto dowiedział się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję.

Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu.

Policja w zakresie postępowania wykonawczego wykonuje polecenia sądu rodzinnego (art. 67 upn).

I.3. Zadania Policji w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich

Policja zobowiązana jest w szczególności do:

- 1) wykrywania popełnionych czynów karalnych i ujawniania nieletnich sprawców oraz wykonywania w tym zakresie czynności w niezbędnym zakresie;
- 2) ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń popełnionych na szkodę małoletnich lub wspólnie z nieletnimi;
- 3) ujawniania źródeł demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- 4) ujawniania i rozpoznawania przypadków zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych i podejmowania czynności w stosunku do małoletniego oraz jego rodziców lub opiekunów prawnych;
- 5) podejmowania działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich, w szczególności poprzez:
 - a) patrolowanie oraz obchód:
 - rejonów szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
 - miejsc grupowania się małoletnich,
 - miejsc, w których odbywają się imprezy o charakterze rekreacyjnym lub rozrywkowym z udziałem małoletnich;
 - b) legitymowanie małoletnich pozostających w porze nocnej bez opieki rodziców lub opiekunów w miejscach i okolicznościach, w których mogą stać się ofiarami, bądź sprawcami przestępstwa lub wykroczenia, a w uzasadnionych przypadkach, przekazywanie ich rodzicom lub opiekunom, za pisemnym poświadczeniem;
 - c) reagowanie na każdą sytuację mogącą spowodować naruszenie dobra małoletniego;
- 6) inicjowania i prowadzenia wspólnie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz innym negatywnym zjawiskom społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń występujących wśród małoletnich;
- 7) współdziałania z przedstawicielami organów państwowych i sa-

morządowych, organizacji społecznych oraz kościołów i związków wyznaniowych działających na rzecz wspierania małoletnich pokrzywdzonych w wyniku przestępstwa;

- 8) współdziałania z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problematyką małoletnich i nieletnich.

I.4. Metody i formy wykonywania zadań przez policjantów służby prewencyjnej w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich

Dzielnicowy w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) uzyskiwania i wymiany z komórką do spraw nieletnich i patologii, (w przypadku braku komórki do spraw przestępczości nieletnich w służbie kryminalnej), informacji o nieletnich sprawcach czynów karalnych oraz nieletnich, którzy:
 - a) są organizatorami lub przywódcami grup przestępczych,
 - b) oczekują na umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym, albo wobec których sąd orzekł umieszczenie w ośrodku resocjalizacyjnym z warunkowym zawieszeniem na okres próby,
 - c) przebywają na przepustkach z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego;
- 2) uzyskiwania i wymiany informacji z komórką do spraw nieletnich i patologii o:
 - a) nieletnich wykazujących przejawy demoralizacji oraz stwarzających trudności wychowawcze przejawiające się między innymi ucieczkami z domu,
 - b) małoletnich, którzy ze względu na środowisko rodzinne są szczególnie narażeni na demoralizację lub popełnianie czynów zabronionych,

- c) rodzinach dysfunkcyjnych oraz sytuacji małoletnich i nieletnich w rodzinach, w których występuje przemoc;
- 3) przeprowadzania rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych z nieletnimi zagrożonymi demoralizacją oraz ich rodzicami, opiekunami, rodzeństwem, rówieśnikami lub osobami dorosłymi utrzymującymi z nimi kontakty;
- 4) uczestniczenia w działaniach profilaktycznych realizowanych przez komórkę do spraw nieletnich i patologii;
- 5) bieżącej współpracy w zakresie, o którym mowa w pkt 2 z pracownikami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, pedagogami szkolnymi, a także kuratorami sądów rodzinnych.

Policjanci wykonujący zadania o charakterze patrolowo-interwencyjnym, policjanci ruchu drogowego oraz dzielnicowi ujawniają nieletnich sprawców czynów karalnych oraz wykazujących przejawy demoralizacji, w szczególności w przypadkach podejmowanych interwencji dotyczących:

- 1) popełnionego czynu karalnego;
- 2) używania alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia;
- 3) uprawiania prostytucji;
- 4) żebrania;
- 5) przebywania na wagarach;
- 6) palenia wyrobów tytoniowych;
- 7) posługiwania się wulgaryzmami;
- 8) przemocy w rodzinie;
- 9) przebywania małoletnich bez opieki rodziców lub opiekunów;
- 10) innych zachowań naruszających zasady współżycia społecznego.

Do zadań komórki do spraw nieletnich i patologii komendy powiatowej/miejskiej/rejonowej Policji w szczególności należy:

- 1) ujawnianie nieletnich sprawców czynów karalnych oraz wykazujących przejawy demoralizacji, a w przypadku braku w strukturach służby kryminalnej komórki do spraw przestępczości nieletnich, także wykonywanie czynności wynikających z art. 37 upn i art. 308 kpk (zbieranie i utrwalanie dowodów czynów karalnych);

- 2) realizacja przedsięwzięć w zakresie zapobiegania demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- 3) inicjowanie i udział w budowaniu lokalnych systemów przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa środowisk lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości i demoralizacji nieletnich oraz patologii społecznej;
- 4) współpraca z sądami rodzinnymi, placówkami i instytucjami ustawowo lub statutowo powołanymi do zajmowania się problematyką małoletnich i nieletnich oraz samorządami lokalnymi;
- 5) przekazywanie informacji o nieletnich sprawcach czynów karalnych oraz zagrożonych demoralizacją dzielnicowemu odpowiedziałnemu za rejon, w którym nieletni zamieszkuje;
- 6) współdziałanie ze służbą kryminalną w celu rozpoznania osób, środowisk i zdarzeń wpływających demoralizująco na małoletnich i nieletnich;
- 7) zapewnienie przepływu informacji o nieletnich zagrożonych demoralizacją między poszczególnymi komórkami i jednostkami organizacyjnymi Policji;
- 8) prowadzenie wykazu czynności profilaktycznych podjętych w sprawach małoletnich i nieletnich, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do zarządzenia Nr 1619/10 KGP;
- 9) pisemne zawiadamianie rodziców lub opiekunów prawnych małoletniego o fakcie legitymowania go przez Policję, ponieważ pozostawał w porze nocnej bez opieki rodziców lub opiekunów w miejscu i okolicznościach, w których mógł stać się ofiarą, bądź sprawcą przestępstwa lub wykroczenia, (gdy nie został przekazany rodzicom lub opiekunom prawnym);
- 10) koordynowanie inicjatyw i przedsięwzięć podejmowanych w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich w jednostkach organizacyjnych Policji funkcjonujących na obszarze działania komendy powiatowej/miejskiej/rejonowej Policji.

I.5. Ujawnienie nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji

Zadania w zakresie rozpoznawania zjawisk demoralizacji i przestępczości nieletnich wykonują w toku codziennej służby policjanci służby prewencyjnej i kryminalnej.

Po ujawnieniu sprawcy czynu karalnego lub wykazującego przejawy demoralizacji policjant powinien sporządzić notatkę urzędową, a następnie przekazuje ją do komórki ds. nieletnich i patologii. Zebrane materiały należy przekazać właściwemu ze względu na zamieszkanie/pobyt nieletniego, sądowi rodzinnemu.

Wobec nieletnich sąd rodzinny może (art. 6 upn):

- udzielić upomnienia;
- zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia;
- ustanowić nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna;
- ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania — udzielających poręczenia za nieletniego;
- zastosować nadzór kuratora;
- skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
- orzec zakaz prowadzenia pojazdów;
- orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego;
- orzec umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym

albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim;

- orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym;
- zastosować inne środki zastrzeżone w upn. do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, z wyłączeniem umieszczenia w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej niezawodowej, rodzinnym domu dziecka, placówce wsparcia dziennego, placówce opiekuńczo-wychowawczej i regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

Ponadto, sąd rodzinny może:

- zobowiązać rodziców lub opiekuna do poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną poradnią specjalistyczną, zakładem pracy, w którym jest zatrudniony, oraz lekarzem lub zakładem leczniczym;
- zobowiązać rodziców lub opiekuna do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przez nieletniego.

W wypadku gdy rodzice lub opiekun nieletniego uchylają się od wykonania obowiązków nałożonych na nich przez sąd rodzinny, sąd może wymierzyć im karę pieniężną w wysokości od 50 do 1 500 złotych.

I.6. Zatrzymanie nieletniego

W przypadku, gdy jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego. Zatrzymanego nieletniego informuje się natychmiast o przyczynach zatrzymania, prawie do złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa, a z zatrzymania nieletniego sporządza się protokół.

Policja niezwłocznie zawiadamia rodziców lub opiekunów nieletniego o zatrzymaniu oraz nie później niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, właściwy sąd rodzinny.

Zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić i przekazać rodzicom lub opiekunom, jeżeli:

- ustanie przyczyna zatrzymania;
- poleci to sąd rodzinny;
- nie został zachowany termin powiadomienia sądu o zatrzymaniu;
- w ciągu 72 godzin od chwili zatrzymania, jeżeli nie ogłoszono nieletniemu postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich lub tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, rodzinie zastępczej zawodowej albo w zakładzie lub placówce, o których mowa w art. 12 upn tj.: w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej.

Po przekazaniu nieletniego rodzicom lub opiekunom powinni oni sporządzić potwierdzenie przejęcia nieletniego (wzór stanowi załącznik nr 1 do zarządzenia Nr 1619/10 KGP).

I.7. Poszukiwania osoby zaginionej

Zgodnie z *Zarządzeniem nr 124 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanych zwłok oraz szczątków ludzkich* (Dz. Urz. KGP poz. 29), policjanci zobowiązani są prowadzić poszukiwania za poniższymi kategoriami osób zaginionych.

OSOBA ZAGINIONA KATEGORII I

Osoba zaginiona kategorii I – to taka, która opuściła nagle ostatnie miejsce swojego pobytu w okolicznościach uzasadniających podejrzenie popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności, albo uzasadniających podejrzenie zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, w szczególności:

- a) wskazujących na realną możliwość popełnienia przez nią samobójstwa,
- b) jeśli jest to osoba małoletnia do lat 15 i jej zaginięcie zgłoszono po raz pierwszy,
- c) jeśli jest to osoba, która z powodu wieku, choroby, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie może kierować swoim postępowaniem albo wymaga opieki lub pomocy innych osób.

OSOBA ZAGINIONA KATEGORII II

Osoba zaginiona kategorii II – to taka, która opuściła ostatnie miejsce swojego pobytu w okolicznościach nieuzasadniających niezwłocznej potrzeby zapewnienia ochrony jej życia, zdrowia lub wolności, albo udzielenia pomocy, w szczególności gdy:

- a) nie istnieją przesłanki wymienione w kat. I i III,
- b) osoba zaginiona okazywała wcześniej niezadowolenie z własnej sytuacji życiowej lub zamiar jej zmiany, zabierając ze sobą rzeczy osobiste,
- c) osoba zaginiona opuściła ostatnie miejsce swojego pobytu z własnej woli.

OSOBA ZAGINIONA KATEGORII III

- a) osoba małoletnia, której zaginięcie jest samowolnym oddaleniem się w wyniku kolejnej ucieczki z domu rodzinnego, domu dziecka lub ośrodka opiekuńczego, bądź innej tego rodzaju placówki, w której przebywała ona na mocy orzeczenia sądu i nie była umieszczona w zakładzie poprawczym, schronisku dla nieletnich, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, o ile nie zachodzą przesłanki określone w kat. I,
- b) osoba pełnoletnia, która w związku z przymusowym umieszczeniem jej przez uprawniony organ w szpitalu psychiatrycznym, domu pomocy społecznej, środowiskowym domu samopomocy lub innej tego rodzaju placówce samowolnie oddaliła się ze wskazanego miejsca pobytu, o ile nie zachodzą przesłanki określone w kat. I,
- c) osoba małoletnia zaginiona w związku z tzw. „porwaniem rodzicielskim”, o ile nie zachodzą przesłanki określone w kat. I.

Porwanie rodzicielskie – jest sytuacją, w której jedno z rodziców lub opiekunów posiadających pełną władzę rodzicielską bez woli i wiedzy drugiego z nich, pod pretekstem krótkotrwałego pobytu wywozi lub zatrzymuje osobę małoletnią na stałe, pozbawiając tym samym drugiego rodzica lub opiekuna posiadającego pełną władzę rodzicielską możliwości utrzymywania kontaktu z małoletnim w przysługującym mu zgodnie z prawem zakresie;

Zawiadomienie o zaginięciu przyjmuje się od rodzica zgłaszającego taki fakt i kwalifikuje do kategorii III, w sytuacji gdy drugi rodzic lub opiekun prawny posiadający pełną władzę rodzicielską bez porozumienia ze zgłaszającym rodzicem zabiera osobę małoletnią, nie informując tego rodzica o jej miejscu pobytu. Nie dokonuje się przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby w wyniku tzw. „porwania rodzicielskiego” w przypadku, gdy możliwe jest zakwalifikowanie zaginięcia osoby do kategorii I lub II albo w sytuacji, gdy od właściwego sądu rodzinnego i opiekuńczego wpłynął do Policji wniosek o ustalenie miejsca pobytu osoby małoletniej.

Jeżeli z treści przyjętego zawiadomienia o zaginięciu osoby wynika, iż istnieje realna możliwość szybkiego odnalezienia osoby zaginionej, a zwłaszcza małoletniej lub wymagającej opieki albo gdy zachodzi obawa bezpośredniego zagrożenia życia, zdrowia lub wolności tej osoby – dyżurny jednostki Policji zarządza i nadzoruje w niezbędnym zakresie przebieg czynności poszukiwawczych zmierzających do odnalezienia osoby.

Przyjmując zawiadomienie o zaginięciu osoby należy ustalić w szczególności:

- 1) pełne dane personalne osoby zaginionej;
- 2) cechy wyglądu zewnętrznego z uwzględnieniem znaków szczególnych;
- 3) opis ubioru z uwzględnieniem znaków lub cech szczególnych;
- 4) oznaczenie grupy krwi;
- 5) opis przedmiotów posiadanych w czasie zaginięcia, w tym numer telefonu komórkowego osoby zaginionej;
- 6) miejsce i okoliczności zaginięcia;
- 7) informacje o stanie zdrowia osoby zaginionej, w tym dane dotyczące upośledzeń fizycznych oraz psychicznych, nałogach oraz charakter nawyków i skłonności z uwzględnieniem prób samobójczych oraz innych zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego i innych osób;

- 8) rodzaj, czas trwania i skutki poprzednich oddaleń z miejsca pobytu;
- 9) prawdopodobną przyczynę zaginięcia, w kontekście sytuacji rodzinnej, zawodowej, konfliktów, wypowiedzi, pozostawionych listów;
- 10) adresy osób i instytucji, do których mogła udać się osoba zaginiona;
- 11) rodzaj i zakres czynności poszukiwawczych podjętych dotychczas przez rodzinę, znajomych lub podmioty pozapolicyjne;
- 12) informacje dotyczące opiekuna prawnego osoby zaginionej, w szczególności dane kontaktowe;
- 13) jeżeli to możliwe informacje dotyczące osoby uprawnionej do odbioru osoby zaginionej w przypadku wystąpienia takiej konieczności;
- 14) nazwy kont internetowych portali społecznościowych, do których osoba zaginiona należała.

W miarę możliwości należy pozyskać aktualną fotografię osoby zaginionej.

W przypadku przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu osoby zakwalifikowanej do kategorii III należy ponadto:

- a) powiadomić właściwy sąd rodzinny i opiekuńczy o samowolnym oddaleniu się małoletniego w wyniku ucieczki z domu rodzinnego, domu dziecka, ośrodka opiekuńczego lub innej tego rodzaju placówki, w której przebywała ona na mocy orzeczenia sądu,
- b) powiadomić właściwy sąd rodzinny i opiekuńczy o wszczęciu poszukiwań osoby małoletniej jako zaginionej, wówczas gdy z podanych przez osobę zgłaszającą okoliczności wynika, że nastąpiło tzw. „porwanie rodzicielskie”, oraz poinformować osobę zawiadamiającą o zaginięciu osoby o zasadności osobistego zwrócenia się do sądu rodzinnego z wnioskiem o wskazanie sposobu dalszego postępowania w przypadku ustalenia miejsca pobytu małoletniej osoby zaginionej.

Po odnalezieniu małoletniego zaginionego należy przekazać go pod opiekę rodzicom lub opiekunom prawnym. Odbierający powinni sporządzić potwierdzenie przejęcia dziecka od policjanta.

Rodzice, opiekunowie mogą uzyskać wsparcie psychologiczne pod całodobowym bezpłatnym telefonem w sprawie zaginionego dziecka **116 000** prowadzonym przez Fundację ITAKA.

I.8. Poszukiwania opiekuńcze

Poszukiwania opiekuńcze, o których mowa w *Zarządzeniu nr pf-670/11 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 czerwca 2011 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwań osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości*, wszczyna się wobec nieletnich, którzy samowolnie opuścili placówkę typu: zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, młodzieżowy ośrodek wychowawczy lub nie powrócili do niej z przepustki lub urlopu. Po ujawnieniu takiego nieletniego należy przekazać go do właściwej placówki, a gdy jest to niemożliwe, umieścić w policyjnej izbie dziecka na czas niezbędny do przekazania właściwemu zakładowi, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

Z czynności zatrzymania należy sporządzić protokół zatrzymania nieletniego i wykonać czynności, o których była mowa przy zatrzymaniu.

I.9. Przesłuchanie nieletniego/małoletniego

Przesłuchanie nieletniego może być dokonane przez Policję. Przesłuchanie nieletniego odbywa się w obecności rodziców lub opiekuna albo obrońcy, a jeżeli zapewnienie ich obecności byłoby w danym wypadku niemożliwe, należy wezwać nauczyciela, przedstawiciela powiatowego centrum pomocy rodzinie lub przedstawiciela organizacji społecznej, do której zadań statutowych należy oddziaływanie wychowawcze na nieletnich lub wspomaganie procesu ich resocjalizacji.

Świadka małoletniego, przesłuchuje się w obecności rodzica lub opiekuna. Przed przesłuchaniem należy pouczyć go o odpowiedzialności prawnej za składanie fałszywych zeznań lub zatajanie prawdy, o prawie odmowy odpowiedzi na pytania, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, jak również o prawie odmowy składania zeznań z uwagi na pozostawanie w szczególnie bliskich stosunkach osobistych z podejrzanym.

II

PATOLOGIE SPOŁECZNE – ALKOHOLIZM

II.1. Podstawowe regulacje prawne

- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r. Nr 1356), zwana dalej „ustawą”;
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 lutego 2004 r. w sprawie trybu doprowadzania, przyjmowania i zwalniania osób w stanie nietrzeźwości oraz organizacji izb wytrzeźwień i placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 20, poz. 192 z późn. zm.) zwane dalej „rozporządzeniem”.

II.2. Podstawowe pojęcia

- **napój alkoholowy** – produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu (art. 46 ust. 1 ustawy);
- **stan po użyciu alkoholu** – stan, w którym zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do: stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu **albo** obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³ (art. 46 ust. 2 ustawy);
- **stan nietrzeźwości** – stan, w którym zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do: stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu **albo** obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,25 mg alkoholu w 1 dm³ (art. 46 ust. 3 ustawy).

II.3. Obrót napojami alkoholowymi

- Napoje alkoholowe dostarcza się do miejsc sprzedaży tylko w naczyniach zamkniętych, z oznaczeniem nazwy producenta, rodzaju i ilości napoju oraz jego mocy (art. 13 ust. 1 ustawy).
- W miejscach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych powinna być **uwidoczniona informacja o szkodliwości spożywania alkoholu** (art. 13 ust. 2 ustawy).
- **Sprzedaż** napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu (puby, kluby, dyskoteki, itp.) lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona **tylko na podstawie zezwolenia** wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), właściwego ze względu na lokalizację punktu sprzedaży (art. 18 ust. 1 ustawy).
- **Zezwolenia** wydaje się oddzielnie, w zależności od rodzaju napojów alkoholowych (art. 18 ust. 3 ustawy):
 - do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo,
 - powyżej 4,5% do 18% zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa),
 - powyżej 18% zawartości alkoholu.
- **Kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia** dokonuje organ zezwalający lub, na podstawie jego upoważnienia, straż gminna/miejska lub członkowie gminnej/miejskiej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 18 ust. 8 ustawy).
- **Zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych organ zezwalający cofa m.in. w przypadku** (art. 18 ust. 10 ustawy):
 - nieprzestrzegania określonych w ustawie warunków i zasad sprzedaży napojów alkoholowych, a w szczególności sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw,
 - sprzedaży i podawania napojów alkoholowych z naruszeniem zakazów określonych w art. 14 ust. 3 i 4 (zawierających powyżej 18% alkoholu w ośrodkach szkoleniowych i domach wypoczynkowych),
 - powtarzającego się co najmniej dwukrotnie w okresie 6 miesięcy, w miejscu sprzedaży lub najbliższej okolicy, zakłócania

porządku publicznego w związku ze sprzedażą napojów alkoholowych przez dany punkt sprzedaży, gdy prowadzący ten punkt nie powiadamia organów powołanych do ochrony porządku publicznego,

- wprowadzenia do sprzedaży napojów alkoholowych pochodzących z nielegalnych źródeł.

W Polsce **reklama i promocja napojów alkoholowych jest zabroniona** (art. 13¹ ust. 1 ustawy). Wyjątkiem jest piwo, którego promocja i reklama jest dozwolona, pod warunkiem m.in., że:

- nie przedstawia małoletnich, ani nie jest do nich kierowana,
- nie zachęca do nadmiernego spożycia alkoholu,
- nie wywołuje skojarzeń z atrakcyjnością seksualną, relaksem lub wypoczynkiem, nauką lub pracą.

Reklama i promocja piwa nie może być prowadzona (art. 13¹ ust. 2 ustawy):

- w telewizji, radiu, kinie i teatrze między godziną 6.00 a 20.00, (wyjątek stanowi reklama prowadzona przez organizatora imprezy sportu wyczynowego lub profesjonalnego w trakcie trwania tej imprezy),
- na kasetach wideo i innych nośnikach,
- w prasie młodzieżowej i dziecięcej,
- na okładkach dzienników i czasopism,
- przy udziale małoletnich,
- na słupach i tablicach reklamowych i innych stałych i ruchomych powierzchniach wykorzystywanych do reklamy, chyba że 20% powierzchni reklamy zajmować będą widoczne i czytelne napisy informujące o szkodliwości spożywania alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletnim.

Zasady umieszczania takich napisów reguluje *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie treści, wielkości, wzoru i sposobu umieszczania na reklamach piwa napisów informujących o szkodliwości spożywania alkoholu lub o zakazie sprzedaży alkoholu małoletnim* (Dz. U. Nr 199, poz. 1950).

ZAKAZY DOTYCZĄCE WNOSZENIA NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

- Zabrania się wnoszenia napojów alkoholowych na teren (art. 16 ust. 1 ustawy):
 - zakładów pracy,
 - obiektów zajmowanych przez organy wojskowe i spraw wewnętrznych,
 - obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostek wojskowych (napoje alkoholowe wnoszone przez żołnierzy na teren tych obiektów ulegają odebraniu i przekazaniu do depozytu – art. 16 ust. 3 ustawy),
 - stadionów i innych obiektów, na których odbywają się masowe imprezy sportowe i rozrywkowe,
 - obiektów lub miejsc objętych zakazem wnoszenia.

Osoby posiadające przy sobie napoje alkoholowe mają obowiązek przekazania ich do depozytu pod rygorem niewpuszczenia bądź usunięcia z terenu obiektów lub miejsc, o których mowa powyżej (art. 16 ust. 2 ustawy).

Zabrania się także wnoszenia napojów alkoholowych na imprezę masową (art. 8 ust. 2 *Ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych*, Dz. U. Nr 62, poz. 504 z późn. zm.), z zastrzeżeniem, że na imprezie masowej, z wyłączeniem imprezy masowej podwyższonego ryzyka, **dozwolone są sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych zawierających nie więcej niż 3,5 % alkoholu (art. 8a ust. 1 tejże ustawy). Przy czym sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów mogą się odbywać wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych (art. 8a ust. 2 cyt. ustawy).**

Wnoszenie lub posiadanie napojów alkoholowych na imprezie masowej podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 2 000 zł (art. 56 cyt. ustawy).

II.4. Wybrane przepisy karne z Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

PRZESTĘPSTWA

Art. 43. 1. Kto **sprzedaje lub podaje** napoje alkoholowe w wypadkach, **kiedy jest to zabronione, albo bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom**, podlega grzywnie.

2. Tej samej karze podlega kierownik zakładu handlowego lub gastronomicznego, który nie dopełnia obowiązku nadzoru i przez to dopuszcza do popełnienia w tym zakładzie przestępstwa określonego w ust. 1.

3. W razie popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 albo 2 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy, można także orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych.

Przestępstwa z art. 43 ustawy dopuszcza się osoba, która sprzedaje lub podaje napoje alkoholowe:

- osobom, których zachowanie wskazuje, że są w stanie nietrzeźwości (art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy),
- osobom do lat 18 (art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy). W przypadku wątpliwości, co do pełnoletności kupującego, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek klienta (art. 15 ust. 2 ustawy),
- na kredyt lub pod zastaw.

WYKROCZENIA

Art. 43¹. 1. Kto **spożywa** napoje alkoholowe **wbrew zakazom określonym w art. 14 ust. 1 i 2a-6** albo **nabywa lub spożywa napoje alkoholowe w miejscach nielegalnej sprzedaży**, albo **spożywa napoje alkoholowe przyniesione przez siebie lub inną osobę** w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania,

podlega karze grzywny.

2. Usiłowanie wykroczenia określonego w ust. 1 jest karalne.

3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec przepadek napojów alkoholowych, chociażby nie były własnością sprawcy.

Zakazy dotyczące **spożywania** napojów alkoholowych (art. 14 ust. 1 i 2a-6 ustawy):

- na terenie szkół, innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich (art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy),
- na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników (art. 14 ust. 1 pkt 2 ustawy),
- w miejscach i czasie masowych zgromadzeń (art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy),
- w środkach i obiektach komunikacji publicznej, z wyjątkiem wagonów restauracyjnych i bufetów w pociągach, w których dopuszcza się sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz piwa (art. 14 ust. 1 pkt 4 ustawy),
- w obiektach zajmowanych przez organy wojskowe i spraw wewnętrznych, jak również w rejonie obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostek wojskowych (art. 14 ust. 1 pkt 6 ustawy),
- na ulicach, placach i w parkach, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów (art. 14 ust. 2a ustawy),
- zawierających więcej niż 18% alkoholu w ośrodkach szkoleniowych (art. 14 ust. 3 ustawy),
- w innych niewymienionych miejscach, obiektach lub na określonych obszarach gminy, na których ze względu na ich charakter, rada gminy wprowadziła czasowy lub stały zakaz spożywania napojów alkoholowych (art. 14 ust. 6 ustawy),
- w miejscach nielegalnej sprzedaży,
- przyniesionych przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania.

Wykroczeniem jest również **nabywanie** napojów alkoholowych w miejscach nielegalnej sprzedaży.

Art. 44. Kto **wbrew szczególnemu obowiązkowi nadzoru** dopuszcza do sprzedawania, podawania lub spożywania napojów alkoholowych na terenie zakładu pracy, jak również powziąwszy wiadomość o sprzedawaniu, podawaniu lub spożywaniu na terenie zakładu pracy takich napojów **nie podejmie prawem przewidzianego postępowania**,
podlega karze grzywny.

Art. 45. Kto wbrew postanowieniom zawartym w art. 13 ust. 1 i 2:

- 1) dostarcza napoje alkoholowe do miejsc sprzedaży (w naczyniach niezamkniętych, bez oznaczenia nazwy producenta, rodzaju i ilości napoju oraz jego mocy) lub
- 2) nie uwidacznia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu, podlega karze grzywny.

Szczególną ochronę małoletnich przed negatywnymi skutkami spożywania alkoholu przewiduje przepis art. 208 k.k., który sankcjonuje rozpijanie małoletniego poprzez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia lub nakłanianie do spożycia takiego napoju. Przestępstwo to zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 2.

II.5. Nietrzeźwość w miejscu pracy

- Obowiązkiem kierownika zakładu pracy lub upoważnionej przez niego osoby jest niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawił się on do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy (art. 17 ust. 1 ustawy). Uprawnienia takie przysługują również organowi nadrzędnemu nad zakładem lub uprawnionemu do kontroli zakładu (art. 17 ust. 2 ustawy).
- Kierownik, osoba przez niego upoważniona lub pracownik może żądać przeprowadzenia badania stanu trzeźwości. Badania zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu przeprowadza organ powołany do ochrony porządku publicznego, zaś samego zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia (art. 17 ust. 3 ustawy).
- Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2 ustawy.

Art. 47. 1. Jeżeli zachodzi podejrzenie, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione po spożyciu alkoholu, osoba podejrzana może być poddana badaniu koniecznemu do ustalenia zawartości alkoholu w organizmie, w szczególności zabiegowi pobrania krwi. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw pracy, w drodze rozporządzenia, określa warunki i sposób dokonywania badań, o których mowa w ust. 1 i w art. 17 ust. 3.

Zgodnie z art. 70 Kodeksu wykroczeń (Dz. U. z 2010 r. Nr 46, poz. 275 z późn. zm.):

§ 1. Kto, będąc niezdolny do czynności, której nieumiejętne wykonanie może wywołać niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia człowieka, taką czynność przedsięwzima albo kto porucza ją osobie do jej wykonania niezdolnej lub wbrew obowiązowi nadzoru dopuszcza do wykonania takiej czynności przez osobę niezdolną, podlega karze aresztu albo grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto **wbrew obowiązkowi zachowania trzeźwości** znajduje się w stanie po użyciu alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka i **podejmuje w tym stanie czynności zawodowe lub służbowe**.

§ 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 lub 2, można orzec podanie orzeczenia do publicznej wiadomości w szczególnie sposób.

W niektórych sytuacjach nietrzeźwość w miejscu pracy może skutkować odpowiedzialnością za przestępstwo np.:

Art. 180 k.k. Kto, znajdując się **w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego**, pełni **czynności związane bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych**, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Podmiotem tego przestępstwa może być osoba, do której obowiązków należy kierowanie ruchem pojazdów (np. dyspozytor ruchu, policjant regulujący ruch na skrzyżowaniu ulic, instruktor prawa jazdy, który sam nie prowadzi pojazdu, ale wydaje dyspozycje kursantowi) albo obsługa urządzeń regulujących ruch (np. dróżnik kolejowy, nastawniczy). Nie należą natomiast do tego zakresu uczestnicy ruchu, w szczególności osoby kierujące pojazdami (...)

Zachowania osób pod wpływem alkoholu są represjonowane zgodnie z przepisami ustaw szczególnych:

- **Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych** (Dz. U. Nr 208, poz. 1240)

Art. 35. Kto, znajdując się **w stanie nietrzeźwości**, po **użyciu środka działającego podobnie do alkoholu** lub pod wpływem środka odurzającego prowadzi w ruchu wodnym statek lub inny obiekt pływający, niebędący pojazdem mechanicznym, podlega karze grzywny (wykroczenie).

- **Ustawa z 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich** (Dz. U. Nr 208, poz. 1241 z późn. zm.)

Art. 30. 1. Zabrania się uprawiania narciarstwa lub snowboardingu na zorganizowanym terenie narciarskim **w stanie nietrzeźwości** lub pod wpływem środka odurzającego.

2. Zarządzający zorganizowanym terenem narciarskim lub osoba przez niego upoważniona może odmówić wstępu albo nakazać opuszczenie zorganizowanego terenu narciarskiego osobie, której zachowanie wyraźnie wskazuje, że znajduje się ona w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego.

Art. 45. 1. Kto uprawia narciarstwo lub snowboarding na zorganizowanym terenie narciarskim **w stanie nietrzeźwości** lub pod wpływem środka odurzającego, podlega karze grzywny (wykroczenie).

II.6. Postępowanie z osobami w stanie nietrzeźwości

Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem (art. 40 ust. 1 ustawy):

- dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub w zakładzie pracy,
- znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób,

mogą zostać **doprowadzone do:**

- izby wytrzeźwień,
- podmiotu leczniczego,

- innej placówki utworzonej lub wskazanej przez jednostkę samorządu terytorialnego,
- albo miejsca zamieszkania lub pobytu.

W przypadku braku izby wytrzeźwień, osoby takie można doprowadzić **do jednostki Policji** (art. 40 ust. 2 ustawy), gdzie umieszcza się je w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do celu wytrzeźwienia.

Doprowadzenia do wytrzeźwienia dokonują funkcjonariusze Policji lub funkcjonariusze straży gminnej/miejskiej (§ 2 ust. 1 rozporządzenia).

Ujemnymi przesłankami przyjęcia do izby, placówki lub jednostki Policji osoby doprowadzonej są (§ 6 rozporządzenia):

- brak potwierdzenia stanu nietrzeźwości,
- stan zdrowia, kwalifikujący, zdaniem lekarza, do udzielenia świadczeń specjalistycznych,
- brak w nich wolnych miejsc.

Funkcjonariusz doprowadzający sporządza **protokół doprowadzenia do celu wytrzeźwienia** (§ 2 ust. 3 rozporządzenia).

Podstawą przyjęcia do izby, placówki lub jednostki Policji osoby doprowadzonej jest **wynik badania na zawartość alkoholu w organizmie** wskazujący na **stan nietrzeźwości**. Wynik ten potwierdzony jest wydrukiem z urządzenia służącego do pomiaru zawartości alkoholu w organizmie. Wydruk stanowi załącznik do protokołu doprowadzenia lub karty ewidencyjnej (§ 3 ust. 1 rozporządzenia).

Badanie stanu trzeźwości wykonuje się **za zgodą** osoby doprowadzonej (§ 3 ust. 2 rozporządzenia). W razie niewyrażenia zgody na przeprowadzenie takiego badania, przyjmuje się do izby, placówki lub jednostki Policji osobę doprowadzoną, wyłącznie w przypadku występowania dodatkowych symptomów upojenia alkoholowego potwierdzonych przez lekarza lub felczera izby lub placówki, a w przypadku osób doprowadzonych do jednostki Policji przez upoważnionego funkcjonariusza Policji, co powinno być odnotowane w protokole doprowadzenia lub karcie ewidencyjnej (§ 3 ust. 1 rozporządzenia).

Decyzję o przyjęciu lub odmowie przyjęcia do izby, placówki lub jednostki Policji osoby w stanie nietrzeźwości podejmuje analo-

gicznie dyrektor izby, kierownik placówki lub komendant jednostki Policji, bądź upoważnione przez nich osoby, biorąc pod uwagę: wypełnienie przesłanek doprowadzenia, zawartość alkoholu w organizmie, opinię lekarza lub felczera izby, placówki lub jednostki Policji (§ 5 rozporządzenia).

Osoba doprowadzona do wytrzeźwienia pozostaje tam **do wytrzeźwienia, nie dłużej jednak niż 24 godziny** (art. 40 ust. 3 ustawy).

Osoba doprowadzona do izby lub placówki jest poddawana niezwłocznie badaniom lekarskim (§ 4 ust. 1 rozporządzenia).

Osoby do lat 18 umieszczane są w **odrębnych pomieszczeniach** niż pełnoletnie (art. 40 ust. 3 ustawy).

O **umieszczeniu w izbie wytrzeźwień należy zawiadomić niezwłocznie** (art. 40 ust. 6 ustawy):

- w przypadku osób do 18 roku życia – ich rodziców lub opiekunów oraz sąd rodzinny,
- w przypadku pozostałych osób – na ich żądanie – wskazane przez nie osoby.

Osobie doprowadzonej do wytrzeźwienia do wymienionych wcześniej placówek, w tym jednostki Policji, przysługuje **prawo wniesienia zażalenia do sądu**. Może się ona domagać zbadania **zasadności i legalności doprowadzenia**, jak również decyzji o zatrzymaniu oraz **prawidłowości jej wykonania** (art. 40 ust. 3a ustawy). Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu właściwemu ze względu na miejsce doprowadzenia. Do rozpoznania zażalenia stosuje się przepisy kodeksu postępowania karnego. Osoba skarżąca ma prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu (art. 40 ust. 3 b ustawy).

ZWOLNIENIE Z IZBY WYTRZEŻWIEŃ, PLACÓWKI, JEDNOSTKI POLICJI

- Osoby do 18. roku życia doprowadzone do izby, placówki lub jednostki Policji mogą być zwolnione, niezwłocznie po udzieleniu pomocy medycznej, na **pisemny wniosek rodziców lub innych opiekunów prawnych** (§ 7 rozporządzenia).
- O zwolnieniu z izby lub placówki osób do niej przyjętych decyduje dyrektor izby, kierownik placówki lub upoważniony przez nich pracownik, na podstawie badania zawartości alkoholu w or-

ganizmie osoby zwalnianej, biorąc pod uwagę opinię lekarza lub felczera, zaś o zwolnieniu z jednostki Policji decyduje komendant jednostki Policji lub upoważniony przez niego pracownik, na podstawie badania zawartości alkoholu w organizmie osoby zwalnianej, w miarę potrzeb biorąc pod uwagę opinię lekarza (§ 12 ust. 2 rozporządzenia).

- Osoby małoletnie po wytrzeźwieniu przekazuje się rodzicom lub innym opiekunom prawnym, a w razie ich niezgłoszenia się najbliższej placówce interwencyjnej (§ 12 ust. 4 rozporządzenia).

II.7. Leczenie odwykowe

- Generalną zasadą poddania się leczeniu odwykowemu od alkoholu jest **dobrowolność**. Wyjątki od tej zasady określa ustawa o wychowaniu w trzeźwości (...) (np. art. 26 ustawy).
- Świadczenia w zakresie leczenia odwykowego prowadzone przez podmioty lecznicze są bezpłatne (art. 21 ust. 3 ustawy).
- Osoby, które w związku z nadużywaniem alkoholu powodują:
 - rozkład życia rodzinnego,
 - demoralizację małoletnich,
 - uchylają się od pracy albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny,

kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii, w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego (art. 24 ustawy). Na badanie takie **kieruje gminna/miejska komisja rozwiązywania problemów alkoholowych**, właściwa wg miejsca zamieszkania lub pobytu osoby uzależnionej (art. 25 ustawy).

- **Sąd rejonowy** (właściwy wg miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy) może **zobowiązać** osobę uzależnioną do poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie lecznictwa odwykowego (art. 26 ust. 1 i 2 ustawy).
- Sąd **wszczyna postępowanie na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora** (art. 26 ust. 3 ustawy).

- Jeżeli osoba nie stawia się na wezwanie sądu na rozprawę lub na badanie przez biegłego albo obserwację w zakładzie leczniczym i nie usprawiedliwi tej nieobecności, sąd może zarządzić **przymusowe doprowadzenie przez Policję** (art. 30 ustawy).
- Sąd może zarządzić przymusowe doprowadzenie do zakładu leczniczego przez Policję osoby, która nie wykonuje orzeczonego wobec niej obowiązku (art. 32 ust. 3 ustawy).
- Policja, wykonując zarządzenie **przymusowego doprowadzenia** osób, o których mowa powyżej, na rozprawę, badanie przez biegłego lub obserwację ma prawo ich zatrzymania tylko w niezbędnych wypadkach i na czas konieczny do wykonania tego zarządzenia (art. 33 ust. 1 ustawy).

III PATOLOGIE SPOŁECZNE – NARKOMANIA

III.1. Podstawowe regulacje prawne

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 poz. 124 z późn. zm.) zwana dalej „ustawą”;
- Zarządzenie nr 1159 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 października 2005 r. w sprawie postępowania policjantów w przypadkach ujawnienia amfetaminy, fenyloacetonu oraz tabletek mogących zawierać pochodne amfetaminy i inne substancje psychotropowe (Dz. Urz. KGP Nr 17, poz. 118 z późn. zm.).

III.2. Podstawowe pojęcia

Narkomania to stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających lub substancji psychotropowych, albo środków zastępczych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich (art. 4 pkt 11 ustawy).

Używaniem jest wprowadzanie do organizmu człowieka środka odurzającego, substancji psychotropowej, lub środka zastępczego niezależnie od drogi podania. Przy czym używanie tych środków okazyjne lub doświadczalne nie jest jeszcze narkomanią – tak jak nie jest alkoholizmem jednorazowe wypicie alkoholu. Narkomania występuje więc wtedy, gdy środki są używane stale lub okresowo.

Zgodnie z art. 4 pkt 26 *ustawy*: **środek odurzający** to każda substancja pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działająca na

ośrodkowy układ nerwowy, która dodatkowo została wymieniona w załączniku nr 1 do ustawy.

Przeź **uzależnienie** od środków odurzających lub substancji psychotropowych (także środków zastępczych) rozumie się zespół zjawisk psychicznych lub fizycznych wynikających z działania tych środków lub substancji na organizm ludzki charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem (art. 4 pkt 29 *ustawy*).

Substancja psychotropowa to taka, która działa na ośrodkowy układ nerwowy i została umieszczona w wykazie substancji psychotropowych stanowiący załącznik do ustawy (art. 4 pkt 25 *ustawy*).

Środkiem zastępczym jest substancja w każdym stanie fizycznym, która jest trucizną lub środkiem szkodliwym, używana zamiast lub w takich samych celach niemedycznych jak środek odurzający lub substancja psychotropowa (art. 4 pkt 27 *ustawy*).

Prekursor to każda substancja pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, która może być przetworzona na środek odurzający lub substancje psychotropową albo może służyć do ich wytworzenia, i jest wymieniona w wykazie prekursorów (art. 4 pkt 16 *ustawy*).

Narkotyk to substancja pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działająca na ośrodkowy układ nerwowy, wykorzystywana w celach medycznych i niemedycznych, powodująca efekty natury psychofizycznej m.in. uspokojenie, zniesienie bólu, odurzenie, euforię, pobudzenie lub sen, której systematyczne zażywanie w konsekwencji prowadzi do uzależnienia.

Wyróżniamy dwa rodzaje uzależnień:

- **fizyczne** – rodzaj uzależnienia powodowanego przez opiaty, barbiturany, pociągającego za sobą objawy łaknienia gdy zaprzestanie się przyjmowania danej substancji,
- **psychiczne** – narastającą potrzebę psychologiczną przyjęcia narkotyku, którego odstawienie może wywołać objaw złego samopoczucia, oraz stany lękowe.

Narkotyki dzieli się z uwagi na pochodzenie na:

- substancje naturalne,
- substancje półsyntetyczne,
- substancje syntetyczne.

Główne czynniki wpływające na skutki oddziaływania narkotyków to:

- wielkość i jakość przyjętej dawki,
- sposób zażywania,
- osobowość zażywającego,
- wcześniejszy kontakt i doświadczenie z narkotykami,
- środowisko w którym dochodzi do konsumpcji.

CHARAKTERYSTYKA ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

NARKOTYK	SYGNAŁY, NA KTÓRE NALEŻY ZWRÓCIĆ UWAGĘ	ZACHOWANIE PO ZAŻYCIU	
		JEDNORAZOWYM	DŁUGOTRWALYM
AMFETAMINA	biały proszek, tabletki, kapsułki, kryształki, małe foliowe torebeczki, igły i strzykawki	euforia, duży przyływ energii, brak potrzeby snu, brak apetytu, agresja, rozszerzenie źrenic	bezsenna noc, wychudzenie, zmiany nastroju, drżenie kończyn, wymioty, rozszerzenie źrenic, wysypka, halucynacje
EKSTAZA	białe lub kolorowe pastylki, z wytłoczonymi wzorami, pęknięte naczynia krwionośne, zwłaszcza na twarzy po powrotach z dyskotek	podniecenie, zwiększona energia, odporność na zmęczenie i sen, ból głowy	niepokój, depresja, paranoja, obniżenie sprawności intelektualnej, mania prześladowcza
LSD	malutkie kartoniki z kolorowymi nadrukami, kolorowe „kamyczki do zapalniczki” różnego rodzaju suszone grzybki o zabarwieniu od żółtego do czerwonego z prześwitem brązowym	zaburzenia koordynacji ruchów, drżenie mięśni, rozszerzenie źrenic, mdłość, psychoza	omamy z napadami lęku, apatia, agresja lub depresja, zanik zainteresowań, bezsenna noc, wiotkość mięśni

NARKOTYK	SYGNAŁY, NA KTÓRE NALEŻY ZWRÓCIĆ UWAGĘ	ZACHOWANIE PO ZAŻYCIU	
		JEDNORAZOWYM	DŁUGOTRWALYM
KOKAINA, CRACK	biały proszek, a w przypadku cracku brązowe kuleczki, kamyki, fiolki i flakoniki, fajki, igły i strzykawki, małe foliowe torebeczki	euforia, pewność siebie, brak potrzeby snu, wzrost aktywności (także seksualnej), rozszerzenie źrenic, wytrzeszcz gałek ocznych, katar, ból gardła, pociąganie nosem	wyniszczenie organizmu, urojenia prześladowcze, omamy, wybuchy agresji, bezsenność, drgawki, przemienne brak i wzrost łaknienia. Ponadto crack upośledza oddychanie, powoduje utratę wagi i ataki paranoidalne
MARIHUANA, HASZYSZ	słodka woń oddechu, włosów i ubrania, brązowo-zielone liście i nasionka, nagle zainteresowanie hodowlą roślin, fiki, fajki, bibułka papierosowa	euforia połączona z wielomównością, przekrwienie gałek ocznych, nadwrażliwość zmysłów (razi mnie światło) kaszel, zaburzenia koordynacji ruchowej	wychudzenie, zaburzenia snu, przewlekłe zapalenie krtani i oskrzeli, apatia, trudności z koncentracją, zmienność nastrojów
HEROINA, BROWN SUGAR	igły, strzykawki, ślady nakłuć po wstrzyknięciach, ślady krwi na odzieży, „gęsia skórka”, okopcone sreberka folii aluminiowej, torebki z białą-beżową lub różową substancją przypominającą cukier, małe foliowe torebeczki	euforia, niepokój ruchowy lub senność, osłabienie reakcji na światło, brak apetytu, zwężenie źrenic, obniżenie ciśnienia krwi	wyniszczenie organizmu, zaparcia, zaburzenia menstruacji, próchnica, zmiany zapalne skóry
ROZPUSZCZALNIKI	torby foliowe, tuby kleju, smary, zapach chemikaliów we włosach i ubraniu, charakterystyczny zapach z ust utrzymujący się nawet do kilku dni po zażyciu, nasączone chusteczki i szmatki	nierzorność ruchów, agresja, rozszerzenie źrenic, kichanie, kaszel, krwawienie z nosa, mdłości, wymioty, biegunka	wyniszczenie organizmu, przekrwienie spojówek, zaburzenia pamięci, niepokój, przygnębienie, zaburzenia snu, oczopląs, osłabienie mięśni

Symptomy mogące świadczyć o używaniu narkotyków:

- zmiana wyglądu zewnętrznego osoby (zaniedbanie w wyglądzie, higienie osobistej, sposobie poruszania się, mówienia itp.);
- charakterystyczny zapach wydychanego powietrza, włosów, ubrania;
- wahania nastroju (od radości do przygnębienia);
- zaburzenia snu (bezsenność lub nadmierna senność);
- wychudzenie;

- zwiększona męczliwość;
- drżenie rąk;
- nieprawidłowy rozwój fizyczny – zahamowanie wzrostu;
- trudności w koncentracji;
- napady śmiechu;;
- urojenia prześladowcze;
- iluzje, omamy;
- napady lęku;
- ślady po wkluciach dożylnych, domięśniowych, wybroczyny, zasinienia.

III.3. Odpowiedzialność karna

Wybrane przepisy karne związane ze zjawiskiem narkomanii typizowane w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii:

- 1) wytwarzanie, przetwarzanie, albo przerabianie – wbrew przepisom ustawy – środków odurzających lub substancji psychotropowych. Dotyczy to także przetwarzania mleczka makowego, lub słomy makowej. Osoba, która dopuszcza się takiego przestępstwa podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Jeżeli dotyczy to znacznej ilości środków, lub czyn został popełniony dla osiągnięcia korzyści majątkowej i osobistej – kara pozbawienia wolności wynosi nie mniej niż 3 lata (art. 53 ustawy);
- 2) wyrabianie, posiadanie, przechowywanie, zbycie, lub nabycie przyrządów mogących służyć do niedozwolonego wytwarzania, lub przerobu substancji psychotropowych. Ustawa przewiduje ściganie karne tego typu zachowań, które zagrożone są karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2 (art. 54 ustawy);
- 3) udzielanie innej osobie – wbrew przepisom ustawy – środka odurzającego lub substancji psychotropowej albo nakłanianie do użycia takiego środka lub substancji, lub ułatwianie takiego użycia zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3 (art. 58 ust. 1 ustawy);
- 4) udzielanie lub nakłanianie do użycia środka odurzającego małoletniemu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5 (art. 58 ust. 2 ustawy);

- 5) udzielanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej środka odurzającego lub substancji psychotropowej albo nakłanianie do użycia takiego środka lub substancji, lub ułatwianie takiego użycia, zagrożone jest karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat. Jeżeli przestępstwo dotyczy małoletniego, kara ta nie może być niższa niż 3 lata (art. 59 ustawy);
- 6) posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3. Kara może być złagodzona – w przypadku mniejszej wagi, lub zastrzeżona do lat w przypadku znacznej ilości tych środków (art. 62 ustawy).

NARKOTYKI w Polsce są NIELEGALNE !

Ich posiadanie, nabywanie, udostępnianie czy wytwarzanie są prawnie karane.

Środki zastępcze działające podobnie jak narkotyki, tzw. „DOPALACZE” są w Polsce NIELEGALNE!

W dniu 27 listopada 2010 r. weszła w życie *Ustawa z dnia 8 października 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej*. Nowelizacja ustawy zabrania wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych tzw. **dopalaczy** (art. 44a i art. 44b ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii). Za wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środka zastępczego przewidziana jest kara pieniężna w wysokości od **20 000 zł do 1 000 000 zł** (art. 52a ww ustawy).

Ustawa wprowadziła także **zakaz reklamy lub promocji środka zastępczego** pod karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Zabronione jest reklamowanie i promowanie środków spożywczych lub innych produktów poprzez sugerowanie, że posiadają one działanie takie jak substancje psychotropowe lub środki odurzające lub ich użycie może spowodować skutki takie jak działania substancji psychotropowych lub środków odurzających (art. 20 ust. 3 ustawy).

NOWE ZAGROŻENIA

Pigułki GHB, potocznie zwane „pigułkami gwałtu”. Po 72 godzinach od momentu spożycia narkotyku nie jest możliwy do wykrycia w organizmie. GHB najczęściej występuje w postaci płynu, proszku, tabletek lub granulatu. Jest to substancja na ogół bezbarwna, bezzapachowa i praktycznie bez smaku. GHB jest trudny do wykrycia zarówno przed dokonaniem przestępstwa, jak i po jego dokonaniu. Podany w małych ilościach działa podobnie jak alkohol, osłabiając czujność i potęgując uległość. Przy większych dawkach powoduje uczucie oszołomienia, zawroty głowy, zaburzenia równowagi, problemy z logicznym i wyraźnym mówieniem oraz senność. Może powodować stan nieświadomości, zanik pamięci, jednak bez utarty przytomności. Przedawkowanie objawia się mdłościami, torsjami, oczopląsem i utratą równowagi, a nawet śpiączką. Po zażyciu GHB jest się całkowicie bezradnym. Przy dużych dawkach i podatności organizmu środek ten może być niebezpieczny dla życia.

Informacje na temat placówek udzielających pomocy osobom z problemem narkotykowym znajdują się na stronach internetowych:

*www.narkomania.gov.pl
www.politykanarkotykowa.pl
PORADNIA.narkomania.org.pl*

oraz stronie Rzecznika Praw Osób Uzależnionych.

TELEFONY ZAUFANIA DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH OD NARKOTYKÓW I ICH RODZIN

- **801 199 990 Ogólnopolski Telefon Zaufania Narkotyki — Narkomania**

Dostępność: codziennie od 16:00 do 21:00.

Rodzaj oferowanej pomocy: informacja o sieci profesjonalnej pomocy, mini edukacja, wsparcie psychologiczne dla osób uzależnionych od narkotyków, osób okazjonalnie używających nar-

kotyków, rodziców i przyjaciół osób używających narkotyków, pedagogów, nauczycieli, wychowawców, wszystkich innych osób zainteresowanych tym problemem.

- **800 120 289 Infolinia Stowarzyszenia KARAN.**

Dostępność: od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00-17:00.

Rodzaj oferowanej pomocy: informacja i pomoc w problemach związanych z narkotykami.

- **801 109 696 Infolinia Pogotowia Makowego Towarzystwa „Powrót z U”**

Dostępność: od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00-20:00, soboty 10:00-19:00.

- **800 120 359 Infolinia Towarzystwa Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U”.**

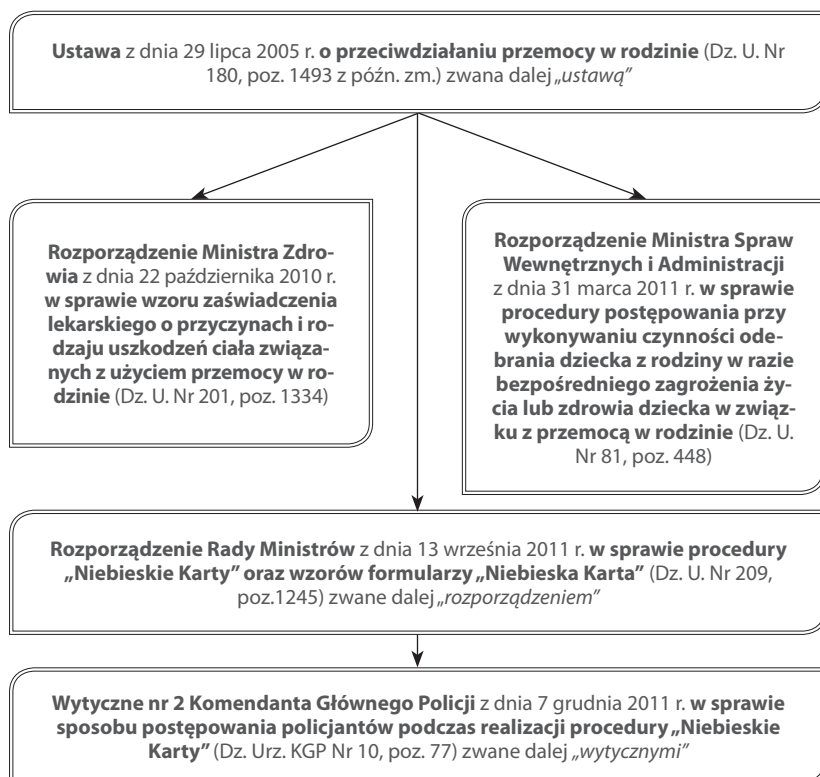
Dostępność: od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00-20:00, soboty 10:00-19:00.

SŁOWNICZEK NAJCZĘŚCIEJ UŻYWANYCH WYRAŻEŃ SLANGOWYCH

- *ABSTA* – objawy głodu narkotykowego;
- *ACID, KVAS* – LSD;
- *AMFA* – amfetamina;
- *APLIKOWAĆ* – zażywać narkotyk dożylnie;
- *APTEKARZ* – dealer;
- *BAJTEL* – woreczek na narkotyk;
- *BAL* – 1 gram narkotyku;
- *BLANT* – skręt z marihuany;
- *DILERKA* – mały woreczek foliowy /zazwyczaj o wymiarach 4 × 7,5 cm /zamykany na tzw. strunę, służący do pakowania narkotyków;
- *HELENA, HERA* – heroina.

IV PRZEMOC W RODZINIE

IV.1. Podstawowe regulacje prawne

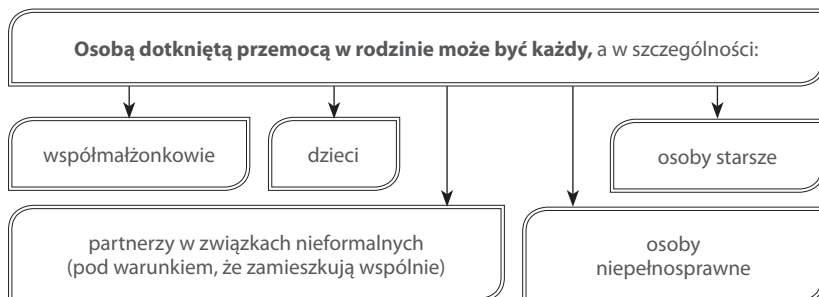

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania podpisała w dniu 19 grudnia 2012 r. w Strasburgu w imieniu Polski **Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej**, przyjętej w Stambule 11 maja 2011 r. Ratyfikowanie przez Polskę Konwencji będzie miało wpływ na stan prawny w obszarze przemocy w rodzinie. W Konwencji używa się zamiast określenia „Przemoc w rodzinie” szerszego sformułowania – „**przemoc domowa**”, które oznacza wszelkie akty fizycznej, seksualnej, psychologicznej jak i ekonomicznej przemocy występujące w rodzinie lub gospodarstwie domowym oraz pomiędzy byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy też nie (art. 3 ust. b Konwencji).

IV.2. Podstawowe pojęcia

Przemoc w rodzinie – to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Osobą najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.) jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Warunek wspólnego zamieszkania niezbędny jest w sytuacji kiedy mamy do czynienia z przemocą w rodzinie w stosunku do „innej osoby”, a w sytuacji gdy osoba stosująca przemoc nie zamieszkuje ani też nie gospodaruje z osobami, których prawa lub dobra osobiste narusza, o przemocy w rodzinie możemy mówić tylko wtedy, gdy osoba ta należy do kręgu osób najbliższych w rozumieniu art. 115 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, tj. małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, powinowatym w tej samej linii lub stopniu, osobą pozostającą w stosunku przysposobienia lub jej małżonkiem i wówczas zasadnym jest wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”.

IV.3. Fazy przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie nie jest zjawiskiem jednostajnym i przeważnie przechodzi różne fazy, od narastającego napięcia i agresji, najczęściej słownej, poprzez przemoc fizyczną, często i psychiczną, do okresu spokoju, tzw. fazy „miodowego miesiąca”, po której cykl zwykle się powtarza, choć spokojniejsze okresy pojawiają się coraz rzadziej lub trwają krócej.

IV.4. Interwencja w związku z przemocą w rodzinie

1. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.

2. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.
3. Przedstawiciele podmiotów upoważnionych do wszczęcia procedury, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy.
4. Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta-A” przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych w art. 9d ust. 2 ustawy, w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie (§ 2 ust. 1 rozporządzenia).

Do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” zobowiązany jest nie tylko policjant podejmujący interwencję w rodzinie dotkniętej przemocą, ale również ten, który np. przyjmuje zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, jeżeli ma ono związek z przemocą w rodzinie. Do wszczęcia procedury zobowiązany będzie również np. dzielnicowy, który podczas wykonywania czynności służbowych uzyska informacje, że w danej rodzinie może dochodzić do przemocy.

INTERWENCJA W ZWIĄZKU Z PRZEMOCĄ W RODZINIE

lub

uzyskanie informacji na temat przemocy w rodzinie

wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”

poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

przekazanie formularza „Niebieska Karta – B”

„Pouczenie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie” osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

Przekazanie dokumentów z wykonanych czynności w tym wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A”

bezpośredniemu przełożonemu, a w razie jego nieobecności, wyznaczonemu przez kierownika jednostki Policji innemu policjantowi odpowiedzialnemu za służbę patrolową;

przekazanie wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A” przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji lub upoważnioną przez niego osobę, **przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wszczęcia procedury (§ 3 ust. 1 wytycznych).**

Jeżeli podczas interwencji **nie ma możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta-A” w całości**, części V, IX-XII, XV, XVII, XX-XXI mogą zostać uzupełnione przez dzielnicowego w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie (§ 2 *wytycznych*).

Osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie **może otrzymać bezpłatnie zaświadczenie lekarskie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała** związanych z użyciem przemocy w rodzinie, uwzględniające przydatność zaświadczenia dla ochrony prawnej (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie Dz. U. Nr 201, poz.1334).

ZADANIA
funkcjonariusza Policji w ramach procedury „Niebieskie Karty”
(§ 13 rozporządzenia)

udzielenie osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udzielenie pierwszej pomocy;

zorganizowanie niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

podjęcie, w razie potrzeby, innych niezbędnych czynności zapewniających ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;

o ile jest to możliwe przeprowadzenie z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowy, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne oraz wezwanie osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;

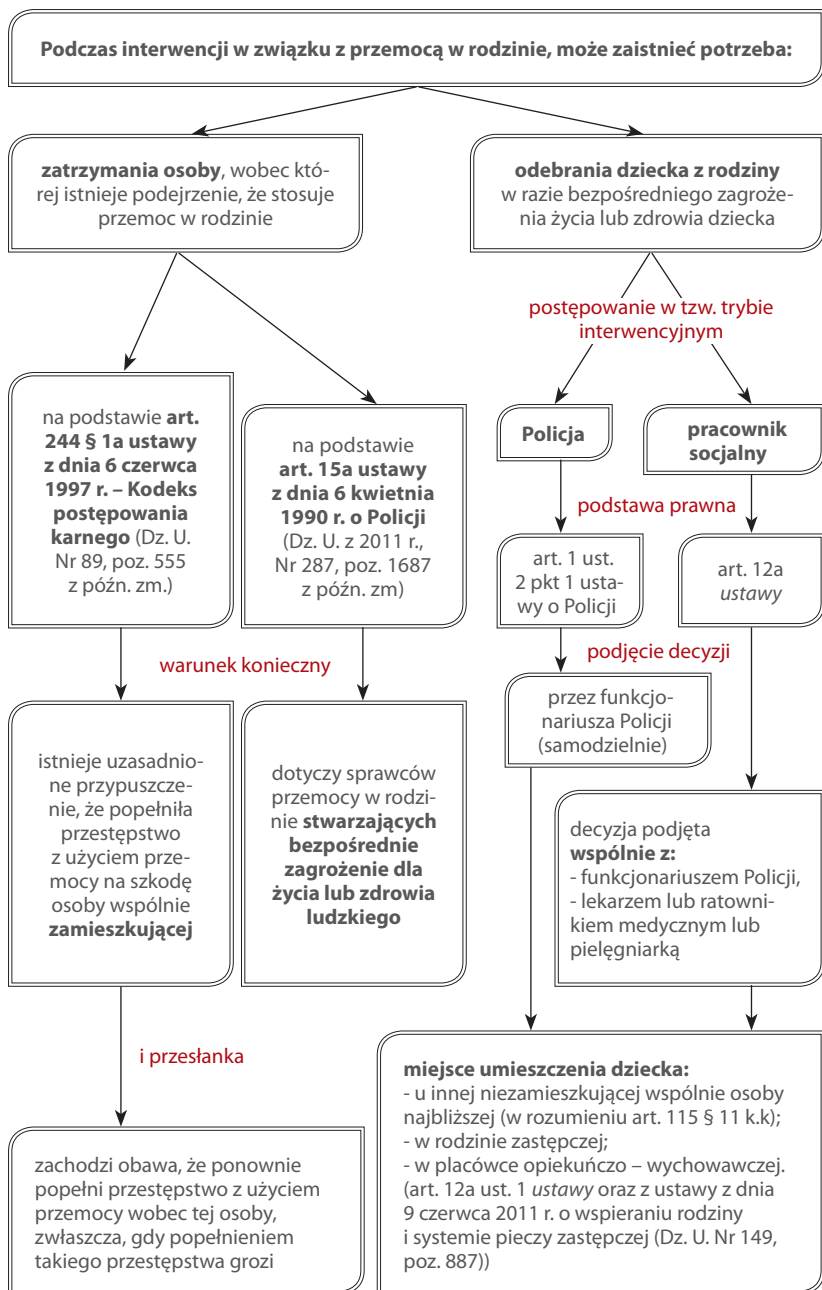
przeprowadzenie na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowych w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;

podjęcie działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składanie systematycznych wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa; częstotliwość wizyt określa zespół interdyscyplinarny lub grupa robocza.

realizuje policjant wszczynający procedurę „Niebieskie Karty”
(§ 6 ust. 1 pkt 1 wytycznych)

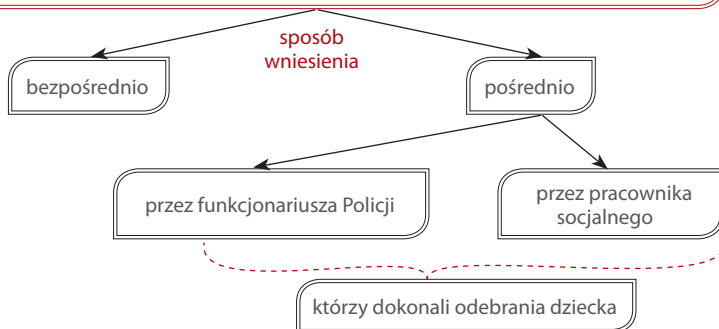
realizuje, w miarę możliwości, **grupa operacyjno-procesowa** (§ 6 ust. 1 pkt 2 wytycznych)

realizuje **dzielnicowy**, a działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie – również **policjant służby prewencyjnej realizujący zadania w zakresie profilaktyki** (§ 6 ust. 2 wytycznych)

RODZICOM, OPIEKUNOM PRAWNYM LUB FAKTYCZNYM

przysługuje zażalenie do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka
(art. 12b ustawy)

W zażaleniu rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni mogą domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania.

W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości odebrania dziecka sąd zawiadamia o tym przełożonych osób, które dokonały odebrania (art. 12b ustawy).

O prawie do złożenia zażalenia, wraz ze wskazaniem sądu opiekuńczego właściwego miejscowo do jego rozpatrzenia, **pracownik socjalny lub funkcjonariusz Policji poucza** rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych dziecka. **Pouczenie to należy wręczyć na piśmie** (art. 12c ustawy).

Wzór

POUCZENIE O PRAWIE DO ZŁOŻENIA ZAŻALENIA NA ODEBRANIE DZIECKA

Prawa rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych:

1. Rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym przysługuje zażalenie do Sądu Rejonowego (Wydział Rodzinny i Nieletnich) w na odebranie dziecka

z rodziny (art. 12b ust.1 zdanie 1 *ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz.1493, z późn. zm.). Termin do wniesienia zażalenia jest tygodniowy i liczy się od faktycznej czynności odebrania dziecka.

2. Zażalenie może być wniesione za pośrednictwem pracownika socjalnego lub funkcjonariusza Policji, którzy dokonali odebrania dziecka. W takim przypadku zażalenie podlega niezwłocznemu przekazaniu do sądu opiekuńczego.
3. W zażaleniu można domagać się zbadania zasadności i legalności odebrania dziecka oraz prawidłowości jego dokonania (art. 12b ust.1 zdanie 2 *ustawy*).
4. Sąd rozpatruje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin (art.12b ust.3 zdanie 1 *ustawy*).

Oświadczam, że z powyższymi uprawnieniami zapoznałam(em) się i potwierdzam odbiór pouczenia

.....
(data i podpis osoby zapoznającej się z uprawnieniami)

IV.5. Postępowanie wobec sprawcy przemocy w rodzinie naruszającego porządek prawny w okresie próby

W przypadku, gdy osoba skazana za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny kurator zawodowy może złożyć wniosek o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności lub odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Wówczas sąd właściwy do rozpoznania wniosku zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku (art. 12d ust. 1 *ustawy*).

W celu skutecznej ochrony członków rodziny w dniu 29 listopada 2010 r. Minister Sprawiedliwości, Komendant Główny Policji oraz przedstawiciele Krajowej Rady Kuratorów podpisali dokument pod nazwą *„Procedury współpracy służby kuratorskiej oraz funkcjonariuszy Policji w stosunku do osób, wobec których wykonywane jest orzeczenie sądu w związku z popełnieniem czynów karalnych polegających na stosowaniu przemocy lub groźby bezprawnej”*. Dokument ten pozwolił na wypracowanie w całym kraju elastycznych, sprawnych i skutecznych sposobów współdziałania służby kuratorskiej i Policji. Określono wspólne procedury współpracy wobec sprawców przemocy lub groźby jej użycia uprzednio skazanych przez sąd. Są one, jednolite dla obu służb i mają na celu umożliwienie skutecznej, sprawnej i szybkiej współpracy pomiędzy funkcjonariuszami Policji, w szczególności dzielnicowymi, i kuratorami sądowymi sprawującymi dozór nad sprawcami przemocy lub groźby jej użycia, w szczególności sprawcami przemocy w rodzinie. Podstawowym celem Procedur jest zwiększenie bezpieczeństwa osób uprzednio pokrzywdzonych przestępstwem przemocy, w tym przemocy domowej i ochronę tej grupy osób.

W dniu 8 listopada 2012 r. został podpisany *Aneks nr 1 do Porozumienia*.

W aneksie tym między innymi przedłużono **okres obowiązywania Porozumienia do 31 grudnia 2017 r.**

W tym samym dniu Minister Sprawiedliwości, Komendant Główny Policji oraz Dyrektor Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podpisali *Porozumienie dotyczące funkcjonowania telefonu interwencyjno-informacyjnego dla osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie stosowaną przez osoby uprzednio skazane za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny działającego w ramach ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”*.

Celem utworzenia specjalnej infolinii była wszechstronna i skuteczna pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem ze strony osób uprzednio skazanych za czyny z użyciem przemocy lub groźby jej użycia, w szczególności sprawców przemocy domowej.

Telefon interwencyjno-informacyjny prowadzony jest przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ra-

mach ogólnopolskiego numeru **Niebieskiej Linii 801 12-00-02** i rozpoczął funkcjonowanie w tym charakterze 1 stycznia 2011 roku.

Porozumienie przyczyniło się do sprawnego przekazywania informacji o zachowaniach przemocowych pomiędzy właściwymi służbami, ale również było podstawą do zaoferowania osobie pokrzywdzonej wszelkiej niezbędnej pomocy, zarówno psychologicznej, prawnej, jak i bezpośrednio interwencyjnej.

W przypadku **zatrzymania przez Policję sprawcy przemocy lub groźby jej użycia wobec osoby najbliższej**, a także w razie podjęcia innych działań związanych z naruszeniem przez niego nakazów lub zakazów nałożonych przez sąd, **wobec którego sprawowany jest dozór kuratora sądowego lub wobec którego sąd zastosował uprzednio środki probacyjne w podobnej tego typu sprawie, Policja niezwłocznie zawiadamia kuratora sądowego** oraz przekazuje mu odpisy niezbędnych dokumentów do złożenia przez kuratora zawodowego wniosku, o którym mowa w art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (§ 5 ust. 4 Porozumienia).

IV.6. Teczka zagadnieniowa „Przemoc w rodzinie”

1. **Dzielnicy** realizujący procedurę „Niebieskie Karty” **prowadzi teczkę zagadnieniową „Przemoc w rodzinie”** odrębnie dla każdej rodziny, w przypadku wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” przez Policję lub inny uprawniony podmiot. W teście gromadzi się wszystkie dokumenty potwierdzające czynności podjęte przez Policję wobec przemocy w rodzinie.
2. **Zakończenie prowadzenia teczki** zagadnieniowej „Przemoc w rodzinie” następuje z chwilą zakończenia procedury „Niebieskie Karty” w trybie określonym w § 18 rozporządzenia.
3. W przypadku, gdy powiadomienie o zakończeniu procedury nie nastąpiło w formie pisemnej, dzielnicowy sporządza notatkę służbową zawierającą informację o zakończeniu procedury (§ 5 *wytycznych*)

